

14/55

~~128/55~~

WYSTAWA
WSPÓŁCZESNEJ GRAFIKI
JUGOSŁOWIAŃSKIEJ

*Komitet Współpracy Kulturalnej z Zagranicą
Związek Polskich Artystów Plastyków*

WYSTAWA
WSPÓŁCZESNEJ
GRAFIKI
JUGOSŁOWIAŃSKIEJ

1955

*Centralne Biuro Wystaw Artystycznych
Wydawnictwo » Sztuka « Warszawa*

WYSTAWA GRAFIKI JUGOSŁOWIAŃSKIEJ, OBEJMUJĄCA około stu grafik wykonanych w różnych technikach, ukazuje tylko drobny wycinek dzisiejszego dorobku jugosłowiańskiej sztuki graficznej. Prace te reprezentują jednak zarówno wszystkie główne ośrodki artystyczne i zasadnicze kierunki grafiki współczesnej, jak też najwybitniejszych artystów Federacyjnej Republiki Ludowej Jugosławii: Serbii, Chorwacji, Słowenii i Czarnogóry.

Większość prac pokazanych na wystawie to dzieła artystów, których okres twórczości przypadł na lata międzywojenne. Są jednak również prace młodych grafików, tych, których twórczość rozwinąć się mogła w pełni dopiero w latach powojennych. Ich działalność artystyczna przypada więc już na okres wspólnych wysiłków trzech narodów wchodzących w skład Federacyjnej Republiki Ludowej Jugosławii, organizowania jednolitego życia politycznego, kulturalnego i artystycznego.

Na wystawie brak wprawdzie dzieł artystów, których twórczość wykazywałaby wyraźniej łączność z tendencjami artystycznymi starszej generacji, jak również brak niektórych kierunków artystycznych, dzięki którym można by prześledzić dokładnie drogę rozwojową grafiki jugosłowiańskiej i łatwiej zrozumieć jej współczesny charakter.

Z drugiej strony jednak właśnie przez pominięcie tych prac uwypukliły się być może jaśniej indywidualne cechy twórcze poszczególnych artystów.

Skojarzenia, jakie wywołują oglądane na wystawie prace, są różnego rodzaju. Litografia „Portret młodzieńca” Kosty Angeli Radovani przy ujęciu kontrastowym i charakterystyce psychologicznej nie ukrywa podobieństwa z rzeź-

bą, zaś drzeworyt Stojana Celica „Poemat” zachowuje charakter grafiki książkowej, dopełniając go nastrojową treścią umieszczonego pod nim wiersza, litografie — akwatinty Mladena Srbinovicia „Ilustracje” stanowią znów zwarty, zamknięty w sobie zespół artystyczny o ujęciu jakby malarskim w przeciwieństwie do linearyzmu dzieła omawianego poprzednio. Odmienne w charakterze są kompozycje rytmiczno - dekoracyjne Dragoslava Stojanovicia-Sipa w zestawieniu z akwatintą „Zbiór śliw” Boska Karavicia — kompozycją obrazową lub z „Grającym na zurlu” Alberta Kinerta, gdzie ekspresja osiągnięta jest za pomocą prostego układu linearnego.

Cechą charakterystyczną grafiki jugosłowiańskiej jest specyficzny stosunek artystów do życia i rzeczywistości dzisiejszej. W tym zakresie istnieje oczywiście szeroki wachlarz cech różniących i upodabniających dzieła poszczególnych twórców — od efektów czysto linearnej kompozycji (D. Stojanovic-Sip „Trzy gracje”) poprzez realistyczne „Saliny istryjskie” B. Jakasa aż po jak gdyby surrealizm „Strzelnicy jarmarcznej” L. Vujakliji. Najbardziej chyba zwartą artystycznie grupę dzieł, mimo oczywiście różnic indywidualnych, tworzą prace artystów słoweńskich (Debenjak, Jakac, Kralj, Males, Mihelic, Sedej).

Z tej na ogół jednolitej grupy dość znacznie wyróżniają się prace grafika i malarza Malesa, którego twórczość wykazuje wielokierunkowość. Debenjak i Jakac są może najbardziej związani z tradycyjną linią rozwojową, poprzez realizm dążą oni do bezpośredniego odbicia rzeczywistości, przy czym nierzadko dzieła ich poruszają zagadnienia społeczne.

Natomiast Karlij w swoich pracach malarskich, rzeźbach i grafikach jest oryginalnym interpretatorem życia wiejskiego i pracy chłopca słoweńskiego, a niemniej wszechstronny od niego Mihelic poprzez tematykę (w obrazach i linorytach) — swoistym poetą słoweńskich wiejskich zwyczajów karnawałowych. Pragnie on przez maski i ich wymowę symboliczną ukazać chłopca słoweńskiego, jego dążenia i marzenia, a zarazem surowość życia wsi.

Ludowość przemawia zresztą z całej grafiki jugosłowiańskiej zarówno poprzez tematykę niedawnej przeszłości wojennej i tematykę pracy, portrety, krajobrazy odzwierciedlające bogatą różnorodność przyrody jugosłowiańskiej, jak i przez wizje poetycko-liryczne codziennego życia, jego radości i trudu.

Toteż jakkolwiek wystawa niniejsza reprezentuje tylko część współczesnej jugosłowiańskiej twórczości graficznej, odzwierciedla ona wiernie nastroje, dążenia i faktyczne oblicze twórcze grafiki współczesnej w głównych środowiskach artystycznych Federacyjnej Republiki Ludowej Jugosławii.

Należy sądzić, że wystawa ta poprzez wysoki poziom artystyczny, poprzez szeroko ukazany przekrój życia narodu jugosłowiańskiego nie tylko żywo zainteresuje nasze społeczeństwo i artystów polskich, ale przyczyni się bezpośrednio do dalszego poznania i zbliżenia obu narodów.

Wojśław Molè

GRAFIKA JEST NAJMŁODSZĄ GAŁĘZIĄ WSPÓŁCZES-
nej plastyki jugosłowiańskiej. Droga jej rozwoju rozpo-
czyna się mniej więcej przed czterdziestu laty. Jednak
w tym stosunkowo krótkim okresie grafika jugosłowiań-
ska wywalczyła sobie pełne równouprawnienie z innymi
dziedzinami sztuk plastycznych, zdobyła konieczne wa-
runki dla dalszego swego swobodnego rozwoju. Osiąg-
nęła poważne sukcesy w Europie i na innych kontynen-
tach i może poszczycić się już pewną tradycją twórczą.
Aby zrozumieć wielką drogę rozwoju grafiki jugosłowiań-
skiej należy wyjaśnić, że powstawała ona w całkowitej
izolacji od zainteresowań społeczeństwa; znajdowała się
w tej sytuacji aż do powstania Federacyjnej Ludowej
Republiki Jugosławii.

Mówiąc o pierwszych krokach współczesnej grafiki jugo-
słowiańskiej, ma się na myśli w ogóle początek — w peł-
nym tego słowa znaczeniu — twórczości w tej dziedzinie.
W ciągu bowiem poprzednich co najmniej stu lat nie po-
wstało wiele prac o poważniejszym poziomie artystycz-
nym, twórczość tego okresu miała raczej dyletancki, lub
zrutynizowany, rzemieślniczy charakter. Wśród tych prac
najwyższym osiągnięciem były litografie Anastasa Jova-
nowića. Przyczyną tego stanu rzeczy była wieki trwa-
jąca niewola, ogólne zacofanie mas chłopskich oraz bar-
dzo nieliczny i bez tradycji stan mieszczański.

Brak własnej, chociażby nikłej tradycji w dziedzinie gra-
fiki artystycznej stanowi charakterystyczną cechę dotych-
czasowego rozwoju grafiki jugosłowiańskiej, która od
samego powstania podążała drogą rozwoju współczesnej
grafiki europejskiej. Chociaż kroczenie drogą już utoro-
waną stanowiło dla jugosłowiańskiej twórczości graficz-

nej jedyny sposób urzeczywistnienia swych dążeń, trzeba stwierdzić, że ani na początku tej drogi, ani później nie korzystała ona ślepo z obcych wzorów.

Wykorzystywanie wartości istniejących nie było naśladownictwem, ale zrozumiane zostało jako techniczna pomoc i skuteczna metoda pracy nad sposobami wyrażania własnych nowych treści. Podjęte zostały ogólne założenia formalne i techniczne, ale przez nie przebiegała się zawsze na pierwszy plan specyfika rodzimego klimatu i własnego temperamentu.

Zrozumiałe jest, że w grafice jugosłowiańskiej, której rozwój odbywał się w okresie tak bardzo burzliwym i dynamicznym, wiele było obcych obciążeń, postaw artystycznych i różnych wpływów. Jednak nie tylko wielkie artystyczne indywidualności, ale i wszyscy twórcy, mimo że nieraz poddawali się obcym wpływom, jeszcze szybciej odrzucali to wszystko, co było modą przejściową, bądź eksperymentem bez perspektyw rozwoju. Jest to dowodem właściwego rozumienia wartości i praw artystycznych współczesnych grafików jugosłowiańskich.

Punktem wyjścia i myślą przewodnią dalszego rozwoju grafiki jugosłowiańskiej jest zasada pełnej wolności twórczej artysty, co zapewnia uzyskanie wielkich i trwałych osiągnięć artystycznych.

Współczesna grafika jugosłowiańska gości nie po raz pierwszy w Polsce. Zestaw prac, które złożyły się na tę wystawę, nie uwzględnia wszystkich kierunków, które istnieją w twórczości graficznej, ani nie obejmuje wszystkich dzieł uważanych za najpoważniejsze nasze osiągnięcia. Przygotowując ten zestaw kierowano się troską, aby w wymiarach podyktowanych praktyczną stroną zagad-

nienia dać możliwie jasny obraz współczesnej grafiki jugosłowiańskiej, jej głównych kierunków i różnorodności artystycznych osiągnięć. Dążeniem organizatorów było pokazanie indywidualnych cech poszczególnych autorów, a w odniesieniu do twórców starszych — przedstawienie choćby w skrócie ich drogi rozwojowej.

Mamy nadzieję, że wystawa spełni tak rozumiane zadanie.

Mihailo S. Petrov

S P I S P R A C

ANGELI RADOVANI KOSTA

Rzeźbiarz i grafik. Ur. w Londynie 1916 r., mieszka w Zagrzebiu

1. Portret młodzieńca	litografia
2. Portret kobiety	"
3. O krok od krzywdy	"

BORCIC VESNA

Malarz i grafik. Ur. w Split 1920 r., mieszka w Zagrzebiu

4. Akt	sucha igła

CELIC STOJAN

Malarz i grafik. Ur. w Bośni 1925 r., mieszka w Belgradzie

5. Poemat I	drzeworyt
6. Poemat II	"
7. Poemat III	"
8. Poemat IV	"

DEBENJAK RIKO

Malarz i grafik. Ur. w Kanal (Słowenia) 1908 r., mieszka w Lublanie

9. Latawiec	litografia barwna
10. Wiosenny poranek	" "
11. Buhaj	" "
12. Kobieta z Primorje	drzeworyt
13. Kobiety z Istrii	akwatinta
14. Zima	"

DETONI MARIJAN

Malarz i grafik, mieszka w Zagrzebiu

15. Kwiaty wyobraźni	linoryt
16. Owoce wzruszenia	litografia
17. Na ławce	linoryt barwny
18. Po klęsce	litografia
19. W pociągu	linoryt

GLUMAC SERGIJE

Malarz i grafik. Ur. w Ungar (Czechosłowacja) 1903 r., mieszka w Zagrzebiu

20. Autoportret	akwaforta

GRADIS ZDENKO

Malarz i grafik. Ur. w Sisak (Kroacja) 1922 r., mieszka w Zagrzebiu

21. Festiwal w Rovinj	akwaforta
22. Przy strumyku	litografia

IVANČIC KORELIC, BRANKA

Malarz i grafik. Ur. w Varaždin 1924 r., mieszka w Zagrzebiu

23. Portret kobiety I	litografia
24. Portret kobiety II	"

JAKAC BOŽIDAR

Malarz i grafik. Ur. w Nowym Mieście 1899 r., mieszka w Lublanie

25. Koncert	drzeworyt
26. Matka i córka	"
27. Mój ojciec	sucha igła
28. Nowe Miasto	akwaforta
29. Saliny w Istrii	"
30. Portret malarza	drzeworyt

KARANOWIC BOŠKO

Malarz i grafik. Ur. w Bosanska (Bośnia) 1924 r.,
mieszka w Belgradzie

31. Akt	litografia
32. W cieniu	litografia barwna
33. Zbiór śliwek I	litografia
34. Zbiór śliwek II	akwatinta

KINERT ALBERT

Malarz i grafik. Ur. w Vinkovci 1919 r., mieszka
w Zagrzebiu

35. Głowa I	suchoryt
36. Głowa II	"
37. Grający na zurli	"
38. Wisielec	"

KRALJ TONE

Malarz, grafik i rzeźbiarz. Ur. w Zagorice 1900 r.,
mieszka w Lublanie

39. Okupant	drzeworyt
40. Zbiór kartofli	akwaforta
41. Żniwa	drzeworyt
42. Wesele chłopskie	"

KRIZMANIC ANKA

Malarz i grafik. Ur. w Omisalj 1896 r., mieszka
w Zagrzebiu

43. Tancerka I	drzeworyt
44. Tancerka II	"
45. Tancerka III	"

MALEŠ MIHA

Malarz i grafik. Ur. w Jeranowo 1903 r., mieszka
w Lublanie

46. Panna młoda z Macedonii	akwatinta
47. Bretonka	litografia
48. Macedonka I	akwatinta
49. Macedonka II	"
50. Rzeźba — Notre Dame	litografia

MASKARELI MARIO

Malarz i grafik. Ur. w Cetinje (Czarnogórze) 1919 r.,
mieszka w Belgradzie

51. Karnawał	drzeworyt
52. Motyw liryczny	"
53. Sen	"

MIHELIC FRANCE

Malarz i rzeźbiarz. Ur. w Virmaš 1907 r., mieszka
w Lublanie

54. Zapusty I	linoryt
55. Maski	"
56. Roztańczone zapusty	"
57. Zapusty i śmierć	"
58. Zapusty II	"

NIKOLAJEVIC MICA

Malarz i grafik. Ur. w Ruma (Serbia) 1914 r.,
mieszka w Nowym Sadzie

59. Plaża w Senta	litografia
60. Stogi	"

PAJIC ŽIVKA

Malarz i grafik. Ur. w Šid 1919 r., mieszka w Belgradzie

61. Sen	drzeworyt
62. Taniec	"
63. Asocjacje	"

PETROV MIHAILO

Malarz i grafik. Ur. w Belgradzie 1902 r., mieszka w Belgradzie

64. W kąpiel	akwatinta
65. Cieśla	drzeworyt
66. Górnik I	"
67. Górnik II	"
68. Kobieta z lustrem	"

PRODANOVIC BOŽA

Malarz i grafik. Ur. w Čačak (Serbia) 1923 r., mieszka w Peć

69. Koń w świetle księżycy	drzeworyt
70. Wieża Beja w Peć	"

RAIZER NIKOLA

Malarz i grafik. Ur. w Samobor 1918 r., mieszka w Zagrzebiu

71. W plenerze	akwaforta

RESTEK JOSIF

Malarz i grafik. Ur. w Volarie 1915 r., mieszka w Zagrzebiu

72. Kobieta i dziecko	litografia barwna
73. Chłopczyk	sucha igła
74. Młodzi małżonkowie	akwatinta
75. Chłopka	"
76. Arno w nocy	"

SEDEJ MAKSIM

Malarz i grafik. Ur. w Dobračevo 1909 r., mieszka w Lublanie

77. Konie I	drzeworyt
78. Konie II	drzeworyt barwny
79. Konie i jeźdźcy	drzeworyt
80. Wnętrze I	drzeworyt barwny
81. Wnętrze II	drzeworyt
82. Melancholia	drzeworyt barwny

SRBINOVIC MLADEN

Malarz i grafik. Ur. w Sušica 1925 r., mieszka w Belgradzie

83. Ilustracja do poematu Garcia Lorci
<i>Kobieta niewierna I</i>	akwaforta i akwatinta
84. Ilustracja do poematu Garcia Lorci
<i>Kobieta niewierna II</i>	" "
85. Ilustracja do poematu Garcia Lorci
<i>Kobieta niewierna III</i>	" "
86. Ilustracja do poematu Garcia Lorci
<i>Kobieta niewierna IV</i>	" "
87. Ilustracja do poematu Garcia Lorci
<i>Kobieta niewierna V</i>	" "

STOJANOWIC-SIP DRAGOSLAV

Malarz i grafik. Ur. w Petrovaradin 1920 r., mieszka w Belgradzie

88. Taniec I	linoryt
89. Taniec II	"
90. Trzy gracje	litografia barwna

ŠTECIC RIZAH

Malarz i grafik. Ur. w Brčko 1908 r., mieszka
w Sarajewie

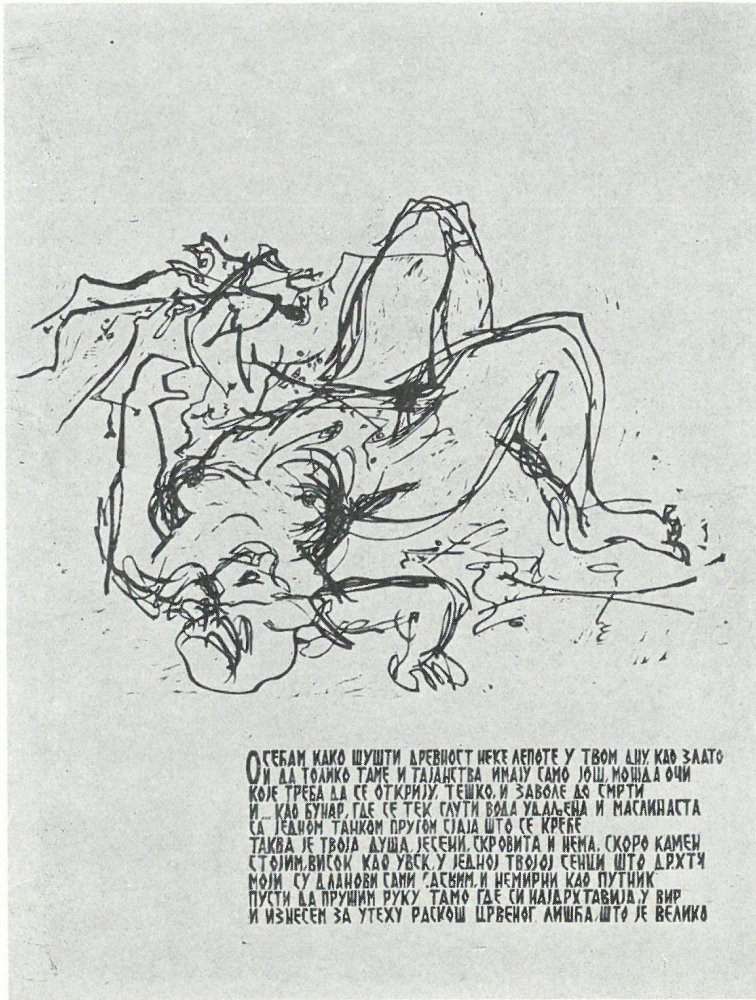
91. Żniwa w Bośni	drzeworyt
92. Dzielnica turecka I	"
93. Dzielnica turecka II	"
94. Na jarmark	"

VUJAKLIJA LAZAR

Malarz i grafik. Ur. w Wiedniu 1914 r., mieszka
w Belgradzie

95. Strzelnica na jarmarku	litografia
96. Wszechmocny	"
97. Krajobraz	"

R E P R O D U K C J E

О СЕБАМ КАКО ШУШТИ ДРЕВНОСТ НЕКЕ ЛЕПОТЕ У ТВОМ ДНУ КАО ЗАЛТО
И ДА ТОЛИКО ТАМЕ И ТАЈАНСТВА ИМАЈУ САМО ЈОШ МОЖДА ОЧИ
КОЈЕ ТРЕБА ДА СЕ ОТКРИЈУ, ТЕШКО И ЗАБОЛЕ ДО СМРТИ
И... КАО БУНАР ГДЕ СЕ ТЕК СЛУТИ ВОДА УДАЉЕНА И МАСЛИНАСТА
СА ЈЕДНОМ ТАМНОМ ПРУГОМ СЈАЈА ШТО СЕ КРЕЋЕ
ТАКВА ЈЕ ТВОЈА ДУША ЈЕСЕНИ, СКРОВИТА И НЕМА, СКОРО КАМЕН
СТОЈИМ ВИСОК КАО УВЕК У ЈЕДНОЈ ТВОЈОЈ СЕНЦИ ШТО ДРХТУ
МОЈИ СУ ДЛАНОВИ САМИ ТАКВИМ И НЕМИРНИ КАО ПУТНИК
ПУСТИ ДА ПРУШИМ РУКУ ТАМО ГДЕ СИ НАЈДРХТАВИЈА У ВИР
И ИЗНЕСЕН ЗА УТЕХУ РАСКОШ ЦРВЕНОГ ЛИШЊА ШТО ЈЕ ВЕЛИКО

RIKO DEBENJAK

Kobiety z Istrii

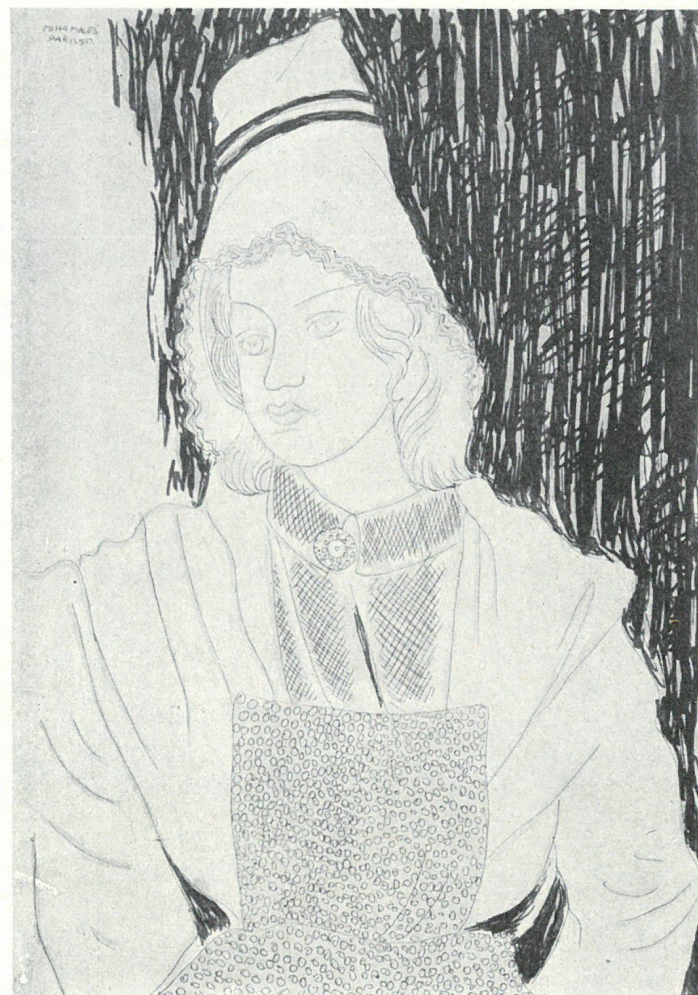
BOŽIDAR JAKAC

Matka i córka

ALBERT KINERT

Grający na zurli

MIHA MALEŠ

Bretonka

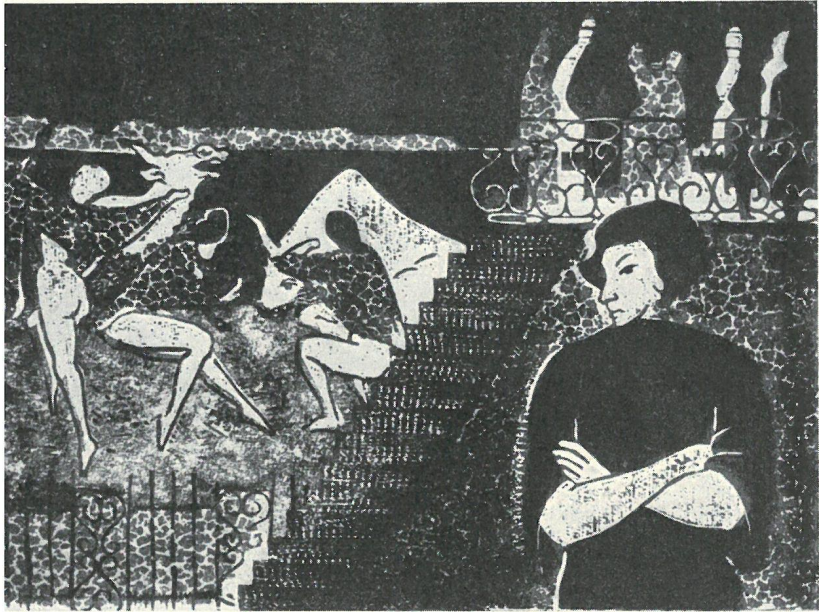
MARIO MASKARELI

Karnawal

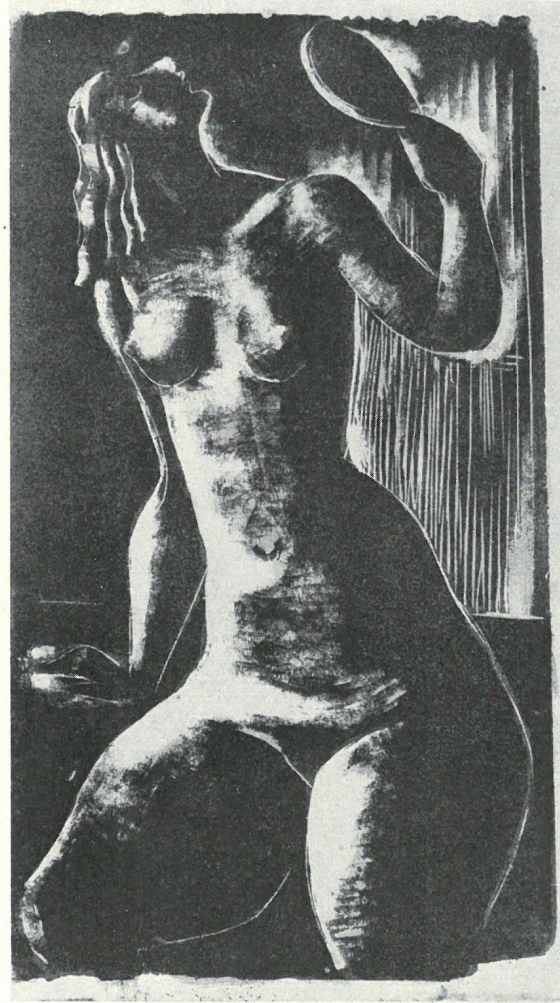
FRANCE MIHELIC

Zapusty

ŽIVKA PAJIC

Taniec

MIHAILO PETROV

Kobieta z lustrem

JOSIF RESTEK

Młodzi małżonkowie

MAKSIM SEDEJ

Konie i jeźdźcy

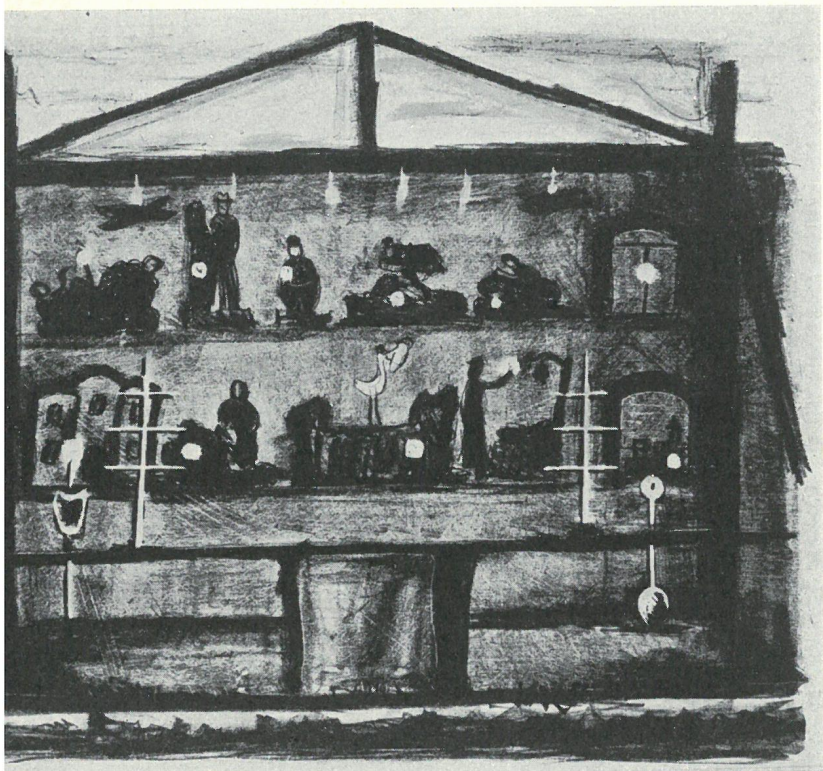
MLADEN SRBINOVIC

Ilustracja do poematu Garcia Lorci
Kobieta niewierna I

DRAGOSLAV STOJANOVIC-SIP

Taniec

LAZAR VUJAKLIJA

Strzelnica na jarmarku

8

S